

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
ВШТІП Академія прикладних наук у Познані (Польща)
Університет менеджменту та підприємництва у Валбжиху (Польща)
Університет третього віку у Громадці (Польща)
Університет економіки у Бидгощі (Польща)
Економіко–гуманітарний університет у Варшаві (Польща)
Жешувський університет (Польща)
Поморська Академія в Слупську (Польща)
Познанський університет економіки та бізнесу (Польща)
Гартмут Дюбек Товариство економічного і структурного розвитку з обмеженою
відповідальністю (Німеччина)
Хмельницький національний університет
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
ЗВО «Подільський державний університет»
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Державний біотехнологічний університет м. Харків
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Калуський політехнічний фаховий коледж

Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції
**«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно–економічне
забезпечення»**

Бережани – 2025

УДК 654.071
С 76

*Рекомендовано Вченою радою ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
(Протокол № 8 від 28.04. 2025 року)*

Рецензенти:

*І. Ф. Баланюк, доктор економічних наук, професор
М. В. Диха, доктор економічних наук, професор
А. Д. Чикуркова, доктор економічних наук, професор*

Редакційна колегія:

*к.е.н., доцентка М. С. Пономарьова (голова); д.е.н., професорка Д. І. Шеленко (замісник);
dr. n. e. Paulina Kolisnichenko, д.е.н., професорка Л. С. Сас., член–кореспондент, д.е.н.,
професор Шпикуляк О. Г., к.е.н., доцентка Т. О. Гуренко; к.е.н. М. Р. Куляк, к.т.н., доцентка
Р. М. Лещій*

Відповідальна за випуск:

докторка економічних наук, професорка С. М. Судомир

«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення», матеріали X Міжнародної науково–практичної конференції ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут». Запоріжжя: ФОП Однорог Т.В., 2025. С. 242.

ISBN 978-617-7823-80-2

У збірнику вміщено матеріали X Міжнародної науково–практичної конференції **«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення»** ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», що відбулася 10 квітня 2025 року у ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут».

Збірник охоплює основні напрями інженерно-економічних наук.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

@ ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

5. Судомир С.М., Жибак М.М., Гурська І.С. Управління проектами розвитку підприємств: теоретико–методологічний аспект. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія "Економічні науки". № 2., Т. 2. 2021. С.54–64. DOI: [10.31359/2312-3427-2021-2-2-54](https://doi.org/10.31359/2312-3427-2021-2-2-54) URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/>

Диха М.В.,
д.е.н., професорка, професорка кафедри економіки, аналітики,
моделювання та інформаційних технологій в бізнесі
Хмельницький національний університет

АПК УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Агропромисловий комплекс України є локомотивом національної економіки, значною мірою визначає соціально–економічний розвиток, зважаючи на його вагомі показники:

- формує понад 50% експорту країни (табл. 1);
- майже 90% потреб у продовольстві населення країни задовольняється за рахунок продукції вітчизняного виробництва;
- українська аграрна продукція відома майже у 200 країнах світу. Олія соняшникова, кукурудза, насіння олійних культур, ячмінь, пшениця тощо займають провідні позиції на глобальних ринках за обсягами експорту.

Таблиця 1.

Експорт окремих груп товарів у загальному обсязі експорту України у 2024 р.

Код і назва груп товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт		
	тис. дол. США	у % до 2023 р.	у % до загального обсягу
Усього	41733116,1	115,3	100,0
у тому числі			
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1643521,5	120,6	3,9
II. Продукти рослинного походження	13527637,7	115,5	32,4
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	5756425,8	101,9	13,8
IV. Готові харчові продукти	3755722,9	114,8	9,0

Джерело: складено за даними [1].

Зважаючи на процеси інтеграції України до ЄС, лібералізації умов, а з іншого боку політику бар'єрів країн щодо входження на їх ринки, відстоювання країнами національних інтересів, АПК України потребує вдосконалення аграрної політики, адаптації до умов, що постійно змінюються.

З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України було здійснено на національному рівні низку заходів щодо забезпечення

продовольчої безпеки, які описано у публікації [2]. Україна, як потужний експортер продовольства (насамперед, зернових), відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки; Україна стабільно входить до п'ятірки провідних світових експортерів зернових і зернобобових. Роль України у системі світоцивілізаційних трансформацій, а також у системі забезпечення продовольчої безпеки описано у публікації [3].

Ціль 2 на глобальному та національному рівнях визначена як «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства»; скорочене визначення Цілі 2 на національному рівні – «Подолання голоду, розвиток сільського господарства». Для досягнення Цілі 2, спрямованої на вирішення важливих взаємопов'язаних проблем, на національному рівні визначено завдання, які корелюють із завданнями, визначеними на глобальному рівні, враховують результати наукових досліджень та національну специфіку. Окремі завдання у Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» не встановлено, оскільки їх виконання передбачено в рамках відповідних програмних документів. Зіставлення завдань, визначених для досягнення цілі сталого розвитку «Подолання голоду, розвиток сільського господарства» на глобальному та національному рівнях, цільові значення показників до 2030 р. для виконання завдань Цілі 2, а також фактичні значення показників, що характеризують стан та тенденції виконання завдань у рамках Цілі 2, відображено у [4].

Україна має неоднорідні успіхи у розрізі досягнення цільових показників по завданнях цілі «Подолання голоду, розвиток сільського господарства».

Споживання м'яса, молока та молочних продуктів, фруктів в розрахунку на одну особу не досягають науково обґрунтованих норм споживання. Харчування українців є незбалансованим. Для риби та рибопродуктів цільові орієнтири не встановлено, проте, споживання даних продуктів також не сприяє забезпеченню оптимального раціону харчування, складаючи менше половини від науково обґрунтованих норм.

Позитивним аспектом є активізація реалізації інноваційних технологій в сільському господарстві, що обумовлює зростання продуктивності праці в галузі.

На жаль, значна частка українських земель, у т. ч. й тих, що були під сільськогосподарськими угіддями, є тимчасово окупованими, перебувають у так званих «сірих зонах», є замінованими тощо, тобто на даний період часу не можуть використовуватися як землі сільськогосподарського призначення, що знижує можливості України в розвитку агропромислового комплексу в цілому. Погіршилась ситуація із обсягами сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом; їх частка у загальній площі сільськогосподарських угідь у 2019–2020 рр. зросла до 1,1%; у 2021 р. складала 1,0%, але у 2022 р. скоротилася до 0,6%. Війна РФ проти України також негативно вплинула на індекс споживчих цін на продукти харчування.

Важливим є експорт АПК України для забезпечення експортної виручки

України та формування глобальної продовольчої безпеки. У цілому відзначаємо, АПК України демонструє стійкість і адаптивність до постійних викликів війни. Незважаючи на втрату доступу до орієнтовно четвертої частини від усіх сільськогосподарських угідь через повномасштабне вторгнення РФ, галузь не лише зберегла, а й збільшила обсяги виробництва сільськогосподарської продукції у 2024 р. відносно показників 2023 р. (табл. 1).

Серед основних проблем та передумов розвитку аграрного сектору національної економіки виокремимо такі:

– констатуємо скорочення чисельності населення, яке проживає в сільській місцевості, в цілому, та зайнятих у сільськогосподарському виробництві, зокрема; тенденція до скорочення чисельності населення в Україні продовжується, а з початком повномасштабної війни набула загрозливих значень. Проте, зазначимо, що зростає частка робіт в АПК, які реалізуються інноваційними методами, що пом'якшує проблему дефіциту кадрів для розвитку АПК;

– високий ступінь зносу основних засобів. Попри впровадження нової техніки і інновацій в обробці, техніка та умови діяльності в АПК все ж суттєво поступаються відносно показників розвинутих країн. Необхідною є подальша технічна модернізація сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості, покращення умов для реалізації потенціалу, підвищення енергоефективності тощо;

– переважання сировинного експорту; нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках через незавершеність процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів, внаслідок чого частка експорту продукції харчової промисловості менша за частку експорту сільгоспсировини. Необхідно підвищувати ступінь переробки, нарощувати додану вартість. Необхідно забезпечити дотримання екологічних норм, міжнародних стандартів якості продовольства та харчової сировини; створити чіткий механізм регулювання ринку органічної продукції і сировини, належної системи її сертифікації. Сертифікація продукції відповідно до міжнародних стандартів відкриє можливості нарощення експорту продукції з доданою вартістю;

– недостатній рівень обізнаності значної частки сільськогосподарських товаровиробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі, інструменти управління ризиками. Практика трансферу (перенесення) ризиків через інструменти фінансового хеджування, серед яких форварди, ф'ючерси й опціони, в Україні не є поширеною. Проте, на ринках з досить високим потенціалом, таких як аграрний ринок, запуск деривативів має важливе значення. Причини неробочого ринку деривативів в Україні та обґрунтування умов, складових ефективного функціонування аграрного ринку і запуску ринку деривативів детально описано у публікації [5]. Зниження ринкових ризиків для сільгоспвиробників можливе через урізноманітнення ринкових інструментів (страхування, гарантійні фонди, торгівля деривативами, електронна торгівля тощо), що позитивно відобразиться на волатильності цін на продукти

харчування, забезпеченні стабільного функціонування ринків продовольства.

Список використаних джерел:

1. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Диха М.В. Продовольча безпека під призвою воєнних дій в Україні. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно–економічне забезпечення*: матеріали IV Міжнар. наук.–практ. конф. (25 травня 2022 р.). Бережани: ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут». 2022. С. 55–57. URL: https://www.bati.nubip.edu.ua/Doc/Conference/Conf_2022-05-25/Bati_Work_25-05-2022.pdf ; <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/12195>
3. Dykha M., Dykha V. Ukraina w systemie przemian cywilizacyjnych świata i innowacyjnego rozwoju. *Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu. Pedagogika, zarządzanie i inżynieria zarządzania wobec wyzwań współczesności. Poland.* 2022, T. 52 (2), 149–162. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_52.pdf
4. Диха М.В., Диха В.В. Економіка сталого розвитку: навчальний посібник. Київ: Видавництво: «Центр учбової літератури». 2024. 408 с. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/17542>
5. Диха М., & Диха В. Інструменти хеджування в управлінні ціновими ризиками (на прикладі аграрного і енергетичного ринків України). *Економіка України*, 2024, 67(03(748)), 19–36. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.03.019> ; <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2024-03-2/2024-03-02>

Жибак М. М.,

д.е.н., професор, директор,

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

У сучасних умовах трансформації державного управління, децентралізації влади та посилення ролі територіальних громад особливого значення набуває ефективне управління їхніми ресурсами. Забезпечення сталого розвитку громад вимагає впровадження інноваційних підходів, насамперед цифрових технологій, що дозволяють оптимізувати управлінські процеси, підвищити прозорість рішень і раціонально використовувати наявні ресурси. В умовах обмежених фінансових можливостей, соціально-економічної нестабільності та викликів, пов'язаних з війною в Україні, актуальність цього питання стрімко зростає.

Метою цієї статті є аналіз інноваційних підходів до управління ресурсами територіальних громад на основі цифрових технологій та концепції сталого розвитку.

Під ресурсами територіальної громади слід розуміти сукупність природних, фінансових, трудових, інфраструктурних та інформаційних активів, які можуть бути використані для задоволення потреб населення і забезпечення